

APKĀRTRAKSTS

OKUPĀCIJAS MUZEJA DARBS VELTĪTS
PIEMIŅAI, PATIESĪBAI, APSKAIDRĪBAI
AKADĒMIKIS JĀNIS STRADIŅŠ

TAISNĪBAI UN PATIESĪBAI

Latvijas 50 gadu okupācijas muzeja ideja dzima 1993. gada ziemā, kad sniegs un auksti vēji pārklāja Latviju. Tikpat stindzinoši auksti toreiz bija pasaules preses raksti, kas nepatiesi apsūdzēja Latviju, kropļoja tās vēsturi vai arī ignorēja to, bet jaunās Krievijas atsevišķi vadoņi un atpakaļrāpuļīgo masu kustības noliedza Latvijas pastāvēšanas tiesības. Manā 23. februāra iesniegumā Kultūras ministrijai par muzeja nepieciešamību bija rakstīts: „Tā kā Latvijas eksistence balstās uz tiesībām, taisnību un patiesību, kas sakņojas senā un nesenā pagātnē, bet ne uz militāro vai kādu citu varu, tad zaudējot šos vēsturiskos pamatus, tiks nopietni apdraudēta visu latviešu izdzīvošana un pastāvēšana nākotnē.” Vai kā Amerikas filozofs un rakstnieks Džordžs Santajana ir rakstījis: „Ja mēs aizmirstam savu vēsturi (vai ļaujām citiem to mums nolaupīt), mūsu lāsts būs to atkārtot.” Šī doma ir Latvijas 50 gadu okupācijas muzeja pamatā.

Pēdējos trijos gados muzejs jau ir atklājis trīs posmus no 50 gadu okupācijas vēstures, sākot ar Molotova-Rībentropa paktu, līdz Staļina nāvei 1953. gadā. Šogad, 14. jūnijā, šķirot vēstures lappuses tālāk, muzejs apmeklētājiem parādīs 4. posmu — tā saucamo Hruščova laiku (līdz 1964. gadam), kad pēc Staļina nāves raisījās, bet nepiepildījās cerības uz nacionāli, kulturāli brīvāku politiku, un Latvija piedzīvoja jaunas represijas un pakāpenisku rusifikāciju.

Izstādi paplašināsim, līdz būsīm aptvēruši padomju varas sabrukuma un Latvijas tautas atmodas laiku. Bez pamatkonceptijas — tā saucamo „balto lapu” atklāšanas pēdējo 50 gadu vēsturē — muzeja vadībai ir vēl trīs mērķi.

Pirmkārt, vākt un saglabāt nākamajām paaudzēm dokumentus, atmiņas, fotogrāfijas un okupācijas materiālās liecības, kas citādi pazustu uz mūžiem.

Otrkārt, atcerēties un godbijībā pieminēt to Latvijas tautas trešdaļu, kuru padomju un nacistu okupācijas varas noslepkavoja, deportēja vai aizdzina trimdā.

Un treškārt, muzejs pasvīturo Latvijas leģitimitāti, atgādinot, ka tās neatkarību uz 50 gadiem vardarbīgi pārtrauca padomju un nacistu okupācija. Neatkarībai, ko Latvija atguva, bija pamatā tiesības, kurās Latvija ir līdzīpašniece Eiropā un pasaulē.

Mēs esam iecerējuši iekļaut muzeju Latvijas valsts oficiālo viesu protokolā, izdot grāmatas un rīkot zinātniskas un akadēmiskas konferences par okupācijas tematu. Muzeja vadība ir ieteikusi Latvijas pastam izdot pastmarku sēriju par Latvijas okupācijas tematu. Līdz šim visa paveiktā, tāpat arī nākotnē darāmā pamatā, ir sabiedrības atsaucība gan Latvijā, gan arī ārzemēs, trimdā. Ja nebūtu naudas ziedojumu, pašai izveidotā darba, represēto atsaucības un uzticības, Okupācijas muzejs šodien nepastāvētu.

Savā un Fonda valdes vārdā pateicos visiem par neierobežotu atbalstu un ceru, ka tā nepietrūks arī nākotnē.

Okupācijas muzeja valdes priekšsēdis Paulis Lazda

DARĀMĀ IR ĻOTI DAUDZ

1995. gads, Okupācijas muzeja fonda trešais darbības gads, ir bijis ļoti sekmīgs. Kad 14. jūnijā izstādi atkal atklāja, apmeklētāji redzēja 78 bijušās izstādes standus jaunā izkārtojumā, ar tematiski padziļinātiem un paplašinātiem eksponātiem par Baigo gadu un vācu laikiem, turklāt vēl gandrīz 50 jaunus standus ar daudzpusīgi interesantiem materiāliem par Staļina režīma laiku Latvijā.

Paģājušo gadu iesākām ar tikai divām pilna laika darbiniecēm, nobeidzām ar divreiz tik: izpilddirektori un izstādes māksliniecisko iekārtotāju Annu Zoldneri, archivāri un kasieri Brigitu Radziņu, administratoru Ralfu Berzinski, literāro konsultanti Andu Līci. Bez tam vēsturisko materiālu izpētīšanas un sagatavošanas darbu galvenokārt veic docents Richards Pētersons un mūsu darbā neatsverami palīdz Andrejs E. Feldmanis un citi, kas gādā eksponātus, strādā arhīvos, tulko, rediģē, fotogrāfē, utt. Katrs strādā pašreizējā, veltot muzeja darbam daudz vairāk nekā oficiāli paredzētās darba stundas. Daudzi darbinieki un paļīgi ziedo visu vai lielu daļu sava laika un darba. Tādēļ paveikts ir daudz vairāk nekā Fonds spētu samaksāt. Tomēr darāmā ir ļoti daudz. It sevišķi jūtam to tagad, kad esam ieguvuši daudz latviešu patiesu uzticību, un saņemam arvien vairāk sen sakrātu un ilgi slepenībā glabātu dokumentu, fotogrāfiju, vēstule, atmiņu stāstījumu, dienasgrāmatu par okupācijas laikā piedzīvoto. Arhīva izveidošanai un papildināšanai varētu veltīt vēl vairāk laika un pūļu, ja būtu vairāk darba darītāju. Visi, kas strādājam Okupācijas muzeja fondā, sirsnīgi pateicamies mūsu darba atbalstītājiem.

Financiāli mūs atbalsta latviešu organizācijas un atsevišķas personas ASV, Kanādā, Anglijā, Austrijā, Austrālijā, Vācijā un Latvijā. Ceram un pašaujāties arī uz turpmāku ziedotāju atbalstu, it sevišķi tagad, kad mūsu darbs paplašinās un ar katru arhīva papildinājumu kļūst nopietnāks un nozīmīgāks.

Laipni aicinām katru, kas ir Rīgā, muzeju apmeklēt.

OMF direktore Gundega Michele

VAI DURVIS UZ VĒSTURI NEIERŪS?

*„Ticiet, mēs, lauku skolotāji, redzam un jūtam, ka mūsu lauku bērni būs īsteni Latvijas cilvēki.“**

Durvis vēl neierūs. Vēl ne. Tomēr sabiedrības interese par neseno vakardienu ir noplakusi, jo vēsturiskās patiesības apzināšana diemžēl nav svarīga valsts politikas sastāvdaļa. Durvis uz vēsturi never tie, kuriem tas būtu īpaši svētīgi. Liela daļa piektās Saeimas deputātu un augstu valdības ierēdņu te nav bijuši. Mēs vēlētos muzejā redzēt vēl vairāk skolēnu, skolotāju, studentu (īpaši cittautiešu). Bažas rada tas, ka jau padomju skolā iedēstītā nevēlēšanās zināt vēsturi tiek pārmantota nākamajās paaudzēs.

Pats lielākais OMF pasākums šajā gadā bija izstādes trešā posma „Latvijas okupācija no 1940. līdz 1953. gadam“ atklāšana 14. jūnijā. Ar savu uzrunu muzeju pagodināja valsts prezidents Guntis Ulmanis, prāvests un LU Teoloģijas fakultātes dekāns Vilis Vārsbergs, dzejnieks Knuts Skujenieks un OMF prezidents Paulis Lazda. Svinīgo pasākumu vadīja OMF direktore Gundega Michele. Dziedāja „Skandinieki“. Bija ieradušies: deputāte Ruta Marjaša, ASV vēstnieks Latvijā Ints Siliņš, deputāts un bijušais ABBL prezidents Valdis V. Pavlovskis, LR Ārlietu ministrijas darbiniece Inese Birzniece, deputāts Dainis Stalts, Atis Lejiņš no Ārpolitikas institūta, represētie un preses pārstāvji.

Arī tad, kad būvdarbu un aukstuma dēļ muzejs bija slēgts, pieteiktās grupas varēja iepazīties ar eks-

pozīciju. Vislielākais apmeklētāju skaits bija augustā — 1174. Pavisam muzeju šajā gadā apmeklējuši 4426 cilvēki.

VĒSTULES, VĒSTULES....

„Es esmu ļoti pateicīgs Dievam, ka varēju šeit nokļūt.“

Vēstules ir saucieni pēc dzirdīgām sirdīm un ausīm. Mūsu darbs ir atkarīgs no atbalsīm. Saucieni laužas cauri birokrātijas biezokņiem, ierēdņu vienaldzībai un pat naidīgumam, un brīžiem liekas — atbalss ir mirusi. Bet tad tā pēkšņi atskan pavisam no citas puses. Ir bezgala patīkami rakstīt pateicības vēstules tiem, kas sadzirdējuši. Mums ir prieks arī par labiem vārdiem un vērtīgiem padomiem. Daudz vēstule nosūtīts organizācijām, kas saistītas ar muzeja ēkas pārbūvi un apsaimniekošanu. Kā dēļ un pie kādām durvīm tiek klauvēts? Lūk, viens piemērs.

10. maijs. 3 vēstules: „Dienas“ redaktorei Sarmītei Ēlertei, „Neatkarīgās Cīņas“ redaktoram Andrim Jakubānam un „The Baltic Observer“ redaktorei Ilzei Arkliņai. OMF jau ilgāku laiku cīnās, lai tiktu izdota pastmarku sērija par okupācijas tematu. Īpaši labi būtu bijis, ja šādu sēriju vai vismaz vienu marku varētu nodrukāt līdz 1995. gada 14. jūnijam, un tad šajā dienā sarīkot pastmarku zīmogošanu. Taču „Latvijas Pasta“ ģenerāldirektors Aivars Droiskis nebija pretimnākošs, un pat kādā sarunā izteicās, ka, pēc viņa domām, Latvijas okupācijas fakts nebūt nav pierādīts. Notika ilga cīņa, iesaistot tajā masu informācijas ī-

* Šeit un turpmāk — citāti no viesu grāmatas.

dzekļus un mums pazīstamos Saeimas deputātus. Galu galā panācām, ka „Latvijas Pasta” ģenerāldirektors A. Droiskis mums atrakstīja vēstuli, ka tiks izsludināts konkurss pastmarkai. Vēstulēs redakcijām mēs lūdzam šo vēsti paziņot sabiedrībai, lai pastmarkas veidošanas procesu padarītu neatgriezenisku.

Iestādēm un privātpersonām 1995. gada laikā nosūtīts ap 300 vēstuļu. Visiem ziedotājiem un tiem, kas nodevuši fondam savus arhīvus, izsūtījām apsvēikumus Ziemassvētkos.

SADARBĪBA AR PRESI

„Beidzot tiek parādīts, ka arī latviešu tauta ir cietusi no abām okupācijām.”

Daudzo politisko un ekonomisko aktualitāšu izklāstā ir grūti atrast vietu atgādinājumiem par mūsu neseno pagātni. Īpaši problemātiski ir regulāri publicēt informāciju par OMF darbu. Vismazāk par mums interesējas valsts televīzija, visatsaucīgākais ir valsts radio. Avīze „Neatkarīgā Cīņa” pielikumā „Tālrāde, tāldzirdē” pusgadu publicēja OMF rakstus. Tā bija laba iespēja vērsties pie plašas auditorijas un iegūt informāciju par dažādiem priekšmetiem, fotogrāfijām un citiem materiāliem. Taču maijā NC pārtrauca publicēt OMF rakstus. Tagad meklējam citas iespējas publicēties. Fonda prezidents P. Lazda avīzē „The Baltic Observer” 27. jūlija – 9. augusta numurā publicēja rakstu ar nosaukumu „A Sensation Without Substance”, kas ir atbilde uz šajā avīzē (13.–19. jūnijs) publicēto avīzes redaktora Džoša Karlēna (Josh Karlen) rakstu „Latvia’s Occupation Museum Distorts History”.

Decembra „Dienā” un „Izgūtībā un Kultūrā” publicēti Andas Līces raksti „Mūsu apziņa joprojām ir okupēta” un „Paturot prātā patiesību”.

Gundega Michele ir sniegusi Latvijas radio interviju par fonda darbu. Korespondente Baiba Šāberte intervējusi arī Annu Zoldneri un Valteru Nollendorfu pēc tam, kad no PBLA tika saņemts USD 20 000 ziedojums.

Radio žurnālists Atis Skalbergs OMF vāc materiālus raidījumu ciklam par represēto likteņiem. Viņš arī ir intervējis Annu Zoldneri. TV raidījuma „Ex Libris” veidotāji novembrī ierakstīja un parādīja sižetu par OMF. Par muzeja uzdevumiem un eksponātiem runāja Anna Zoldnere, Brigita Radziņa, Anda Līce. Raidījums guva sabiedrības atsaucību.

SAKARI AR DAŽĀDĀM IESTĀDĒM UN PERSONĀM

„Biju pārsteigts par plašo materiālu klāstu — turpiniet tāpat.”

OMF jau ir kļuvis par informācijas krātuvi. Mums dažādas ziņas lūdz gan iestādes, gan atsevišķi cilvēki. Esam, piemēram, snieguši informāciju Ģenerāl-

prokuratūras izmeklētājam par nogalinātajiem Rēzeknē 1941. gada jūnijā un jūlijā. Materiālus referātam Amsterdamas konferencē muzejā ir ieguvusi Biruta Flada (*Flood*) no Austrālijas. OMF prezidents Paulis Lazda un direktore Gundega Michele piedalījās LZA Mutvārdu vēstures institūta rīkotajā seminārā Mazirbē. Iztulkoti un iedoti materiāli vācu advokātam Dīteram Krollam, lai palīdzētu leģionāriem saņemt Vācijas valdības pensijas. Notiek sarunas ar ēkas arhitektu Lūsi-Grīnbergu par muzeja ēkas paplašināšanu un pārbūvi; ar zemessardzi tiek kārtots jautājums par muzeja apsargāšanu. Ar Inesi Apelis no Daugavas Vanadzēm (ASV) notiek sarunas par mērķziedojumiem skolēnu ceļa naudas samaksai, braucot uz muzeju, un videokameras iegādei. Fonda valdes locekle Biruta Abula vāc ziedojumus Amerikā, un caur PBLA tie nonāk Rīgā, OMF rīcībā.

OMF darbinieki no Amerikas (Biruta Abula, Gundega Michele, Paulis Lazda, Valters Nollendorfs) un Latvijas (Anna Zoldnere, Ralfs Berzinskis, Rihards Pētersons) pēc ASV Holokausta pētniecības institūta direktora V. A. Fišera ielūguma 28., 29. septembrī un 2. oktobrī iepazīs ar Holokausta muzeju un pētniecības centru Vašingtonā gan kā apmeklētāji, gan kā tematiski līdzīga muzeja veidotāji. OMF padomes priekšsēdis, Viskonsinas universitātes vēstures profesors Paulis Lazda tur nolasīja referātu par mūsu fonda darbu un muzeja ekspozīciju.

Ārzemju latvieši par Okupācijas muzeja nepieciešamību nešaubās. Par to liecina viņu darbs fondā un ziedotāju atbalsts. Zīmīga ir Klīvlāndes latviešu atziņa: „Latviešiem, kuri dzīvo ārzemēs, muzeja uzcelšana varētu būt brīdis, kas iezīmē trimdas beigas.” Finansiālo izdevumu attiecība OMF ar Holokausta muzeju ir 1 pret 3206.!!!

EKSPOZĪCIJA — TAS IR KOKS

„Patiesība ir tikai viena — Latvija”

Ekspozīcija ir augošs koks. Kad pienāks laiks, vienas lapas nobirs, to vietā parādīsies citas, augs arī jauni zari, taču stumbrs paliks aizvien tas pats. Šī koka vainagu var veidot gan augstumā, gan platumā. Telpu trūkuma dēļ augšanu pa horizontāli esam spiesti ierobežot, parādām nelielu eksponātu skaitu, informāciju padarām pēc iespējas koncentrētāku. Ekspozīcijā nonāk tikai daļa no fondā esošajiem materiāliem. Fondam papildinoties ar jauniem materiāliem, palielinās iespējas ekspozīcijā esošos nomainīt ar jauniem.

Izstādes sagatavošanas laikā darbu ļoti apgrūtināja datora trūkums, tagad šis jautājums ir atrisināts. Ekspozīcijas teksti ir četrās valodās — latviešu, angļu, vācu un krievu. Muzeja bibliotēka un lasītava uzskatāmas par ekspozīcijas turpinājumu un padziļinājumu. Bibliotēkā izveidots tematisks avīžu izgrīzumu arhīvs. Lasītājiem tagad ir pieejamas Rūsiņa Albertiņa dāvinātās grāmatas „The Checka at work in Latvia”, „Resistance movement in Latvia”, Latvijas un Padomju Krievijas miera līgums, „The Greatest Tyranny”. Ir izveidots Gulaga nometņu alfabētisks sa-

raksts angļiski. Bibliotēkā ir nonākuši daudzu represēto manuskripti un jau publicētās atmiņas.

Sākoties Melngalvju nama restaurācijai, muzeja ēka tika saīsināta un mums nācās noņemt to ekspozīcijas daļu, kas uz trīspadsmit virsmām atradās pirmajā stāvā. Šis materiāls tagad ir saīsināts un uz piecām virsmām novietots otrajā stāvā.

Vestibilā atrodas stends, uz kura fotogrāfijās redzama izstādes atklāšana.

KAD KRĒSLAM NOLŪST KĀJA

„Šo muzeju vajadzētu apmeklēt tiem latviešiem, kuriem „politika apnikusi”.”

Pēc OMF atdalīšanās no Kara muzeja visi ēkas apsaimniekošanas darbi turpmāk gulsies uz mūsu pleciem, un tas prasīs un jau prasa prāvus līdzekļus.

Mēs vairs nevaram atļauties trīs gidus (kā sākumā), bet tikai vienu; ir radušies sarežģītumi ar apsardzes nodrošināšanu dienas laikā. Esam pieņēmuši darbā savu apkopēju.

Izrādījās, ka avārijas stāvoklī ir ēkas jumts un elektrības vadi. Daļēji salabojām jumta segumu, no-mainījām vadus, ierīkojām signalizāciju un elektrisko apsildīšanu, jo lielās dārdzības dēļ pilsētas apkurei ēka netiek pieslēgta.

Lai nodrošinātu normālus darba apstākļus, pirmajā stāvā būvējam vēl vienu kabinetu un telpu sargam.

Ja krēslam nolūst kāja, tad par sēdēšanu nav ko domāt. Nolūza ne tikai kāja, bet mēs vispār palikām bez mēbelēm — Kara muzeja darbinieki aizveda visas mēbeles. Izveidojām jaunu mēbeļu projektu, pasūtījām mēbeļu daļas, un tagad visos kabinetos ir ievietotas jaunas mēbeles. Taču tas prasīja lielus izdevumus.

Muzeja pārbūve ļoti apgrūtināja darbu — troksnis, būvgruži, putekļi, dūmi. Ekspozīciju nebija iespējams pārvietot citur. Muzeja darbinieki un viņu ģimenes locēkli triju dienu ilgā talkā iztīrīja telpas.

Celtnieki rudenī sabojāja ēkas stikloto sienu; pagāja ilgs laiks, kamēr to salaboja, līdz ar to muzejs apmeklētājiem vairākas nedēļas bija slēgts.

OMF 1995. GADA LIELĀKIE JAUNIEGUVUMI

„Es raudu par savu tēvu zemi”.

Muzeja fondā ir nonākusī Arnolda Bērziņa kartotēka (2200 kartiņas) ar ziņām par latviešiem vācu nometnēs. Anda Līce ir nodevusi fondam grāmatu sērijā „Via dolorosa” publicētās un vēl npublicētās atmiņas un citus materiālus. Mums ir arī bagātīgi materiāli par gaisa izpalīgiem, nezināma autora zīmēti ieslodzīto portreti, Alfrēda Baloža zīmētie Sibīrijas un nometņu skati, A. Feldmaņa sarūpētie Latvijas Radio fonotēkas vēsturiskie ieraksti. Esam saņēmuši arī apjoma ziņā mazākas liecības. Materiālu apstrāde un sakārtošana prasa daudz laika un darba, tādēļ visi šie materiāli tuvākajā laikā vēl nebūs pieejami apmeklētājiem un interesentiem.

Turpmākajos apkārtrakstos stāstīsim arī par cilvēkiem, kuri ilgus gadus ir vākuši un glabājuši liecības, ticēdami, ka reiz tās drīkstēs nodot atklātībai. Viņu devums, stāja un attieksme liekama pretī nihilismam un vienaldzībai, ar ko sirgst sabiedrība. Šie cilvēki ir uzteicami un visādā ziņā atbalstāmi.

NODOMI ZAĻO CAURU GADU

„Rīgas centrā vajadzīgs pieminēklis nomocītajiem, izsūtītajiem un trimdā nonākušajiem.”

Nodomi tāpat kā augi ir jālaista, citādi tie nīkuļo un nokalst. Mūsu ieceru īstenošanas iespējas nākošajā gadā lielā mērā noteiks OMF ienākošie līdzekļi. Vajadzības ir lielas, cita ar citu saistītas.

Jāturpina vākt liecības — gan rakstītās, gan priekšmetiskās. Līdz šim neesam spējuši iegādāties video kameru. Daudzas lietas var atlikt uz vēlāko, bet liecību vākšana ir vissteidzamākais darbs. Te par vienu, te par otru represēto pienāk ziņa — miris, miris, miris....

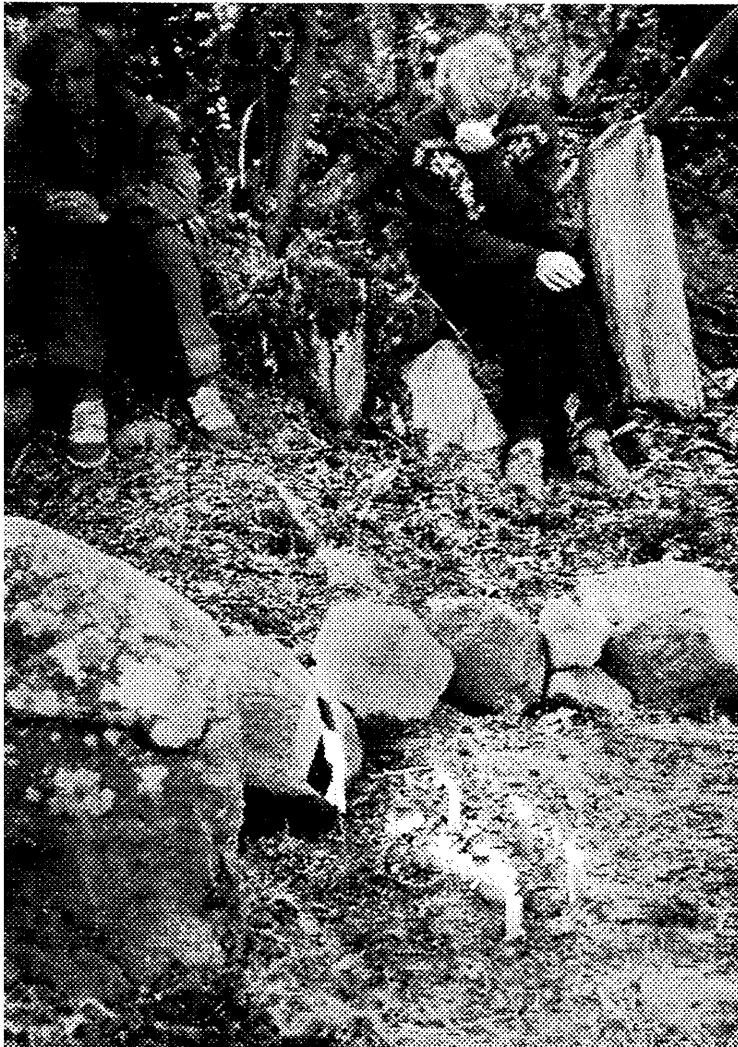
Ir gandrīz gatava Benitas Plezeres grāmata (viņas bērniībā zīmētais brauciens uz Sibīriju). Paskaidrojošo tekstu grāmatai uzrakstījusi Māra Zirnīte; tas būs latviešu un angļu valodā. Lai grāmata varētu iznākt, būtu vēlams mērķa ziedojums.

Mēs gaidām personīgos arhīvus gan no Latvijā, gan citur pasaulē dzīvojošajiem. Gaidām arī memuārus un ārpus Latvijas uzrakstītas vēstures grāmatas.

Ir jāizdod brošūra par muzejā esošajiem materiāliem, kas atspoguļo laiku no 1939. līdz 1953. gadam. Izmantojot OMF rīcībā esošos materiālus, jāsa-gatavo vēstures grāmata par abām okupācijām.

1996. gadā jāiekārto telpas, kur represētie varētu rīkot sanāksmes un tikšanās. Torņakalna stacijā jānovieto divas preču vagonas (šādos vagonos 1941. gada 14. jūnijā deportēja iedzīvotājus).

Piecdesmit gadi ir atsvešinājuši pasaulē izkliedēto tautas daļu no Latvijā palikušajiem, un mums katram ir jājautā sev: „Ko es varu darīt, lai šī atsvešināšanās neizšķirtu mūs vēlreiz?”

TĒVA KAPU NEATRADUŠĪE
UZ ZEMES KRŪTĪM DEDZ SVECI,
UN AKMENĪ UZZIED PIEMIŅA,
PUĶE, KAS NENOVECO.

VĒL ILGI MUMS BURTOT UN PĒTĪT
LAUNUMA SĒTO UN DĒSTĪTO.
VĒL ILGI — UZ AUDŽU AUDŽĒM
REDŽĒTO VĀRDĀ SAUCOT.

TĒVZEMĒ BASKĀRĀS BEIDZOT
NENOMAITĀTO DZIMTU ZARĒ
LAI SVĒTĪTS DIEVA DĀVĀTAIS GRĪDĪS
KAS NODZĒS PĀRMETUMUS UN STRĪDUS.

LĀMAS EZERA ŪDENOS DZIDROS
IETRIECĀS MOEKLŪ ELPA,
UN VĒL JOPROJĀM ŠIE MĀKONI SKAISTIE,
KAS TĪK AUGSTU UN TĀLU PELD,
KĀ ĒRKŠKI MŪSU DVĒSELES AIZTIEK.

VINĀS NOMETNŪ SIENĀM UN MŪRIEM,
VINĀS LABĀ UN ĻAUNĀ
NOKAUTŪ DVĒSELES STAIGĀ —
LAIKS IT NEKO NENODZĒŠ
MĒS VINUS PAZĪSTAM VAIGĀ.

„NĀKOTNES BĒRES”
SAUCĀS ŠĪ GLEZNA BAISĀ,
JO NEKĀS NEKUR NEPASTĀV,
KĀS ZAIMOJOT BŪVĒTS UN TĀSĪTS.

TE VINI CIETA UN CERĒJA,
TE VINI NEDZIRDAMI MIRA,
UN TAGAD ŠĪ TĀLĀ ZEME
TĀPAT KĀ MŪSU SIRDS
IR VIENĀS ŠŪVĒS UN IRŪMOS

NO JUMTU DĒLIEM DARINĀTI ŠKIRSTI
UN PĀRI SVEŠAS ZEMES PLĀNĀ KĀRTA —
ES SAVUS MĪĻOS ATKAL REDZU MIRSTAM....

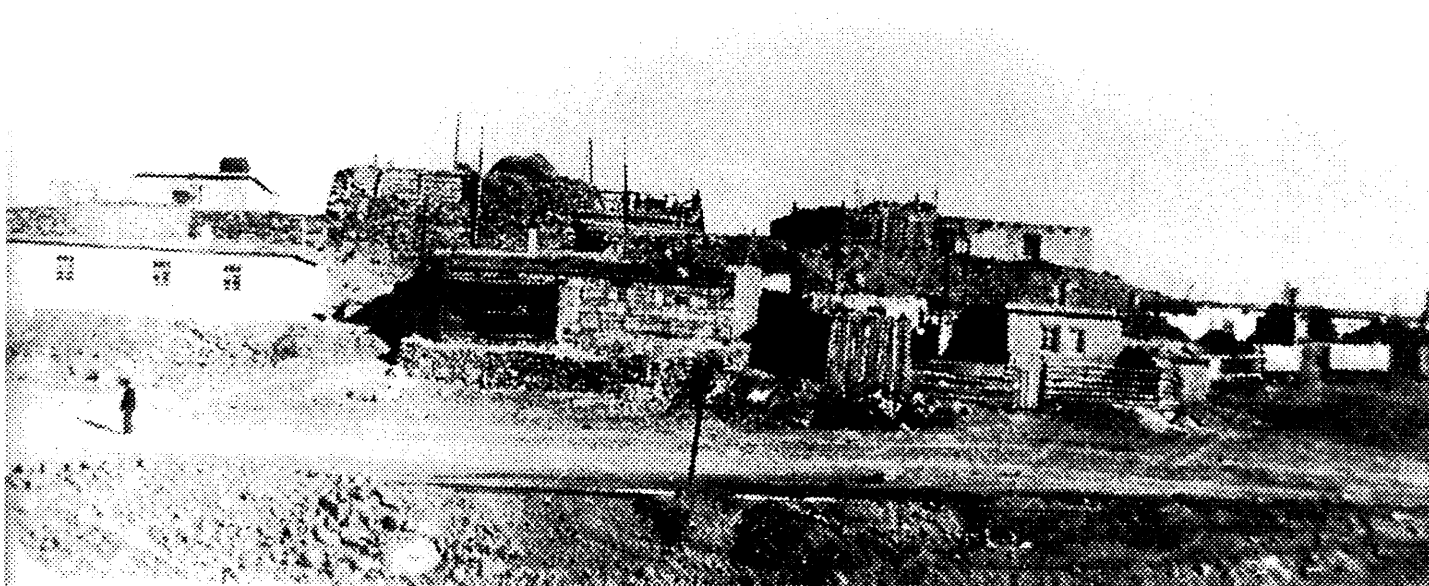
CIK VIEN TĀLU ACIS SAREDZ,
BALTAIS KLAJUMS GUĻ STARP „ŠEIT“ UN „TUR“,
UN ASINIS LĪDZ MELNAM SAREC
TAI KAROGĀ, KO ROKAS TUR.

KAS BIJA ĻAUDIS? JŪGA LOPI,
KAM TĪKAI VEZUMU VILKT ĻAUTS,
UN VELTI MĒS CITS CITAM PRASĀM
— KUR TAGAD TIE UN KĀ TOS SAUC?

JOPROJĀM RITENI KLAUDZ
— DAUDZ TEV IR DARĪTS PĀRI,
TEV, TAUTA, KAS PATI SEVI
SAUC SAUKDAMA MĀJĀS
UN ... NESASAUC

IZRAIDĪTO PUTNU LIGZDAS
STEPĒ, KUR IK STIEBRS IZDEG,
IZRAIDĪTO PUTNU DZIESMAS
PAR ŪDENI DZĪVO, KO TĪKAI
GAUJĀ UN DAUGAVĀ IESMELT.

PATEICAMIES ZIEDOTĀJIEM*

Vislielākais ziedotājs — Pasaules Brīvo
Latviešu Apvienība — \$ 37,000.00

\$ 10 000 un lielāki ziedojumi

Jānis un Millija Kāvuzu fonds; **Latvian Foundati-
on Inc.**; ALA — P. Veilands testamenta novēlējums

No \$ 1000 līdz \$10 000

ASV **Daugavas Vanagi**; Kanādas **Daugavas
Vanagi**; **Daugavas Vanagu** centrālā valde; Kornēlijs
un Rasma **Dinbergs**; Čikāgas draudžu kopa; Dr.
Aina **Galēja Dravniece**; Gunta **Golts**; Erna **Gurķis**;
HELP LATVIA, R. **Kaugurs**; Zenta **Kņezinskis**; Kīv-
landes **Latviešu Biedrība**; **Latviešu Evaņģēliski
Luteriskā Kristus Draudze** Mineapolē; Valsts a/s
„**Latvenergo**“; Vilmingtonas un Apkārtnes **Latviešu
Evaņģēliski Luteriskā draudze**; **Latviešu Nacionā-
lā Padome** Lielbritānijā; Indianapolis **Latviešu Or-
ganizāciju padome**; Kīvlandes **Latviešu Tautas
Atbalsta Grupa**; **Latviešu Tautas Atbalsta Grupa
Čikagā**; Artūrs un Ena **Neparts**; Dr. **Sigrīda Reni-
gers**; Jānis **Robiņš**; Verners un Silvija **Rūtenbergs**;
Viestarts Rūtenbergs; Ilze un Richard **Schwartz**;
Aivars **Slucis**; Ernests **Sperliņš**; Jūlijs K. **Zariņš**.

No \$ 100 līdz \$ 1000

Biruta un Dzintars **Abuls**; Raits **Aistars**; Irēne
Alunāns Zālāns; Osvalds **Balodis**; Helene
Bangers; Līga **Briedis**; Peter **Briedis**; Vilma
Briedis; Edmund un Grietiņa **Brigmanis**; Uldis
Brošs; **Daugavas Vanagi** Minesotā; Bostonas
Daugavas Vanagi; Milvoku **Daugavas Vanagi**;
Latvian Relief Association of Nebraska **Daugavas
Vanagi, Inc.**; **Demokrātijas centrs**; Lilita **DiLallo**;
Rita **Drone**; A. un Dz. **Dzenis** (Emmas **Dzenis**
piemiņai); Ēriks **Dzenis**; Korp. **Dzintra Z.** Kalifornijas
Kopa; Andrejs **Eglīte**; Čikāgas video vakars; Rev.
Robert un Edīte **Franklin**; Dr. Veronika **Gailītis** un
Angelika **Jēgers**; Krišjānis E. **Grants**; Alfrēds un
Sarmīte **Grava**; Prof. Jānis **Grava** (Mirdzas **Gravas**
piemiņai); Alma **Grīnberga**; Rasma G. **Ieviņa**; Ilmar
L. **Kalnin**; Gaidis **Klaustiņš**; J. **Kļaviņš**; Alfs
Kundziņš; Dr. Paul un Silvija **Kupčs**; Dr. Andrejs
Ķīsis; Mirdza un Ojārs **Lasmanis**; **Latvian
Association of S. California**; Aijovas **Latviešu
Biedrība**; Oregonas **Latviešu Biedrība**; Grand Rapi-
du **Latviešu Biedrības Dāmu pulciņš**; Linkolnas
Latviešu Evaņģēliski Luteriskā draudze; Mineapo-

les un Sentpolas **Latviešu Evaņģēliski Luteriskā
draudze**; Oregonas **Latviešu Evaņģēliski Luteriskā
draudze**; Vilimantikas **Latviešu Evaņģēliski Lute-
riskā draudze**; Milvoku **Latviešu Evaņģēliski Lute-
riskā Sv. Trīsvienības Draudze**; Kentukijas **Latvie-
šu Klubs** (Gaidas **Kornets** piemiņai); Grand Rapidu
Latviešu Kredītsabiedrība; Grand Rapidu **Latviešu
Pensionāru biedrība**; Milvoku **Latviešu Pensionā-
ru Biedrība**; Dienvidkalifornijas **Latviešu Pensionā-
ru Kopa**; Amerikas **Latviešu Tautiskā Savienība**
Bostonā; G. K. **Laustiņa**; Paulis **Lazda**; Hugo un
Velta **Liepiņš**; Oļģerts un Lilija **Linde**; Gundega
Michele; Vija **Miezītis**; Ivars un Vija **Muzikanti**;
Valters un Cora Lee **Nollendorfs**; Fricis un Aija
Pakulis; Biruta **Paliņš**; Andris un Dagnija **Peterson**;
Juris un Rita **Petričeks**; Jānis **Plūme**; M. **Poriņš**;
Irma **Putniņš**; Austrā **Puziņas**; Jānis **Rāviņš**; Alfrēds
Rimša; Jānis un Linda **Rosentāls**; Inta **Rūtiņa**
Adamoviča; Bernhards **Sāns**; Vella **Sāns**; Gerald A.
un Daina V. **Simpson**; Nikolajs un Hilda **Spāks**; **St.
Pētersburgas latvieši**; Dagnija **Staško**; Laura
Strautzels; Vera **Streits**; Konektikutas **Studenšu
Korporācijas Kopa**; Balva **Students**; Ilona **Tegro-
en**; Korporācija **Tervetia**; Jēkabs un Irēne **Ūdris**;
Juris **Upatnieks**; Rasma un Staņislavs **Vugulis**; Gar-
ezera **Vasaras Vidusskola**; Dace **Venters**; Ausma
Vilciņš; Gunārs un Māra **Vilciņš**; Vija **Zeltiņš**;
Aivars **Zeltiņš**, Omahas draudze; Z. **Kalifornijas
biedrība** (Vairas Paegles honorārs); Alfrēds **Zilberts**.

Līdz \$ 100

Olga **Adamkovičs**; Rasma **Aizstrauts** (Roče-
teras **Evaņģēliski Luteriskā Krusta draudze**); Arnis
Akselis; Rūsiņš **Albertiņš**; Kārlis un Meta **Avens**;
Lidija **Balodis**; Albin un Ilga **Banga**; Mirdza **Bērziņš**;
K. L. **Bender**; Dagnija **Bite**; Maija **Bite**; Arvīds
Bolšteins; Džilda **Brača**; Velta **Bull**; Andrejs I.
Celmiņš; Valdis **Celmiņš**; Ilze **Cimermanis**;
Mārgers un Rita **Cubiņš**; George un Vera **Dābols**;
Marianna **Dadzis**; Kārlis un Vija **Dambe**; Jānis
Deglis; Velta **Didrichsons**; Ilga **Dimbris**; **Dinbergu
ģimene**; Elga **Dombrovskis**; Alexander **Dzirne**;
Ausma V. **Erikson**; Artūrs **Ezergailis**; Kanādas **Frat.
Cursica**; Vija **Freimane**; John E. **Galejs**; Kārlis un
Ruta **Grants**; Valīda **Grais**; Māris **Graube**; Ilze
Greear; Maximil **Grietens**; Juris un Ina **Grīnbergi**;
Vitauts **Grīnvalds**; Robert un Dagmara **Hill**; Maija V.
Hinkle; Leonīds **Hodkevics**; Daina **Liepiņš Hyder**;
Jānis **Jaunzems**; Ruta **Jostone**; Charles un Mirdza
Kalnin; Velta **Kalniņa**; Valdis un Aina **Kalniņš**; Ērika
Kazimierski; Raymond **Krastins**; Dīters **Krolls**;
Krusta draudze; Jēkabs un Skaidrīte **Kušķis**; Vil-
mārs **Kukainis**; Ilga **Kurmins**; Alexander **Ķirsons**;
Latvian Newspaper **LAIKS**; Alise **Lange**; Austrālijas
Latviešu kopa; Anna **Leitis**; Anna **Liepa**; Ārijs R.
Liepiņš; Ivars **Liepiņš**; Benita **Linde**; Jānis **Lipiņš**;
Herta **Lorencis**; Ervīns un Velta **Markow**; Velta
Matulis; Renate **McCarthy**; Ingrida **McKee**; **Melbur-
nas latvieši**; Velta A. **Melnbrenčis**; Egons un Elvīra
Memens; Velta **Milgrāvis**; Elma **Miniats**, Kanādas
Daugavas Vanagi; Ints **Mucenieks**; Vilma **Muce-
nieks**; Artūrs un Anna **Mundeciems**; A. **Muzikante**;

* Vārdi un uzvārdi rakstīti tā, kā to norādījuši paši
ziedotāji.

Marija un R. **Netz**; Arturs **Nīkurs**; Dr. Aina O. **Nucho**; Juris un Silvia **Orle**; Alberts **Osītis**; Karl un Sulamit **Ozoliņš**; Mirdza **Pampova**; Lidija **Pētersons**; Biruta **Petrapša**; Leonia **Petraska**; Alfreds **Pladars**; Alvine **Pospisil**; Ainis **Priedīte**; Arnis un Velta **Priedīte**; S. **Priedulāja**; Herta **Pukinskis**; Lūcija **Puriņa**; Lūcija **Pūtelis**; Brigita **Radziņa**; Leontine **Raestas**; Imants un Edīte **Reba**; Māra C. **Reynolds**; Rita **Romanovskis**; Māris **Roze**; I. **Rupners**; Elly **Russell**; Arnis **Sapraša**; Aleksandra **Scalise** (Ilzes Elsteres piemiņai); Uldis un Rita **Sēja**; Robert **Seisums**, M.D.; Alma **Sics**; Elga un Jānis **Silenieks**; Marija **Skuja**; Māra **Skulte**; Vivian un David **Solomon**; Liene S. **Sorenson** (Livijas Krauksts piemiņai); Andris un Biruta **Spruds**; V. **Steinbergs**; Arvīds un Agnese **Stepe**; Milda **Strauss**; Ivars un Dace **Šteinblums**; Fricis **Šteinmanis**; John un Anita **Tērauds**; Roberts un Māra **Tīgeris**; Imants un Apolonijs **Timrots**; Rasma **Toops**; Valija **Treijs**; J. M. **Tums**; Roberts **Turciņš**; Teodors un Lidija **Uldriķis**; Elza B. **Ulpis**;

Olga **Upeslācis**; Edwin **Upītis**; Jānis **Vaskis**; J. **Vermelis**; Kaspars **Videnieks**; Valdis un Margret **Vinkels**; Arnolds un Anna **Vītols**; Vitauta **Volts**; Milda **Waskow**; G. un V. **Zadiņi**; Gvido **Zakovics**; Nikolajs **Zariņš**; Žanis un Roze **Zariņš**; Anna **Žīgurs**; Māra **Žīgurs**.

Neaizskaramais ieguldījumu fonds

Okupācijas muzeja fonda darbam paliekošu finansiāla atbalsta pamatu ir sākuši veidot latvieši no Kīvlandes, ASV. Viestarts Rūtenbergs, Verners un Silvija Rūtenbergi, Ilze Švarca, Zenta Kņezinska, Kornēlijs un Rasma Dinbergi, Uldis Brošs, R. Kaugura un Kīvlandes Latviešu biedrība ir saziņojuši ASV \$ 11 500 neaizskaramā kapitāla, no kura tikai peļņu drīkst izmantot kārtējiem izdevumiem. Ļoti ceram, ka šim piemēram būs sekotāji, varbūt testamenta novēlējumi, jo šis ir vienīgais veids, kā garantēt OMF darbību arī tālā nākotnē.

DARBINIEKU DOMAS

Muzejā ir atbilde, kāpēc ir austrumu, rietumu un Latvijas latvieši. Te ir arī atbilde tam, kas mums visiem ir kopējs un kas ir atšķirīgs.

Padomes locekle, OMF izpilddirektore Anna Zoldnere

Mūsu izstādi ir sāpīgi skatīt un atcerēties, bet aizmirst to nedrīkst.

Padomes locekle, OMF arhivāre un kasiere Brigita Radziņa

OMF dara šķietami neiespējamo — gādā, lai nebūtu neviena aizmirstā. Un notiek neticamais — tie, kuru pēdas šķita izgaisušas, atgriežas ar savu likteni un savu vārdu.

Padomes locekle, OMF konsultante Anda Līce

Diemžēl dokumentālajā kino nepaspēju visu pateikt. Šoreiz mira process, nevis cilvēks. Neatkarību atguvusi Latvija to vienkārši likvidēja. Ar trīsdesmit darba gadus krāto kultūrvēsturisko kino mantojuma nastu piestāju Okupācijas muzeja fondā. Piecdesmit gadu ilgās padomju okupācijas rezultātā tika sašķelta un iznīcināta mana dzimta. Diez vai mana pilsoniskā stāja, kura nesaraujami saistīta ar paša pieredzētiem pēckara vēstures viltojumiem, spēš atturēt Latvijas turpmāko vēsturi no neobjektivitātes labirintiem. Strādāsim, redzēsim.

Padomes loceklis, OMF kino foto konsultants Andrejs Edvīns Feldmanis

Mēs atceramies, tāpēc mēs esam. Svarīgi ir apzināties visu pagātņi — arī ļauno un šausmīgo, jo no tās mēs varam mācīties. Un rīkoties tā, lai tas nekad vairs neatkārtotos.

Padomes loceklis, OMF administrators Ralfs Berzinskis

OMF pārsteidzoši ātri piepildījies ar materiāliem. Tie strauji vairojušies un gandrīz katrā — tautas un cilvēku likteņi. Nekad muzeju praksē neesmu redzējis ko līdzīgu. Tā ir reta veiksmē, ka tik daudziem cilvēkiem šis muzejs ir nepieciešams un pat vēl vairāk — tā ne reti ir viņu pēdējā cerība, ka pasaulē kāds tomēr uzzinās patiesību par nodarīto pārestību, varmācību... un arī par uzticību, Tēvzemes un tuvākā mīlestību.

Padomes loceklis, OMF vēsturnieks Rihards Pētersons

Okupācijas muzeja fondam, c/o PBLA, PO Box 4578, Rockville, MD 20849
vai Strēlnieku laukumā 1, Rīga, LV-1050, Latvija

Pievienoju ziedojumu _____
(čeki rakstāmi PBLA - Occupation Museum Fund vai Rīgā - Unibankai #310101598, rēķins nr. 300700112)

Piesaku gadskārtēju ziedojumu _____
Pievienoju pirmo maksājumu, lūdzu sūtiet man gadskārtēju atgādinājumu.

Vēlos uzzināt par iespējām novēlēt Okupācijas muzejam īpašumu Latvijā.

Vēlos uzzināt par iespēju atstāt Okupācijas muzejam testamentāru novēlējumu.

Savu ziedojumu novēlu _____ (vārds, uzvārds) piemiņai.

Vēlos uzzināt par iespējām palīdzēt muzeja darbā.

Vārds, uzvārds: _____

Adrese _____

Telefons/ fakss: _____

Paraksts: _____ Datums: _____

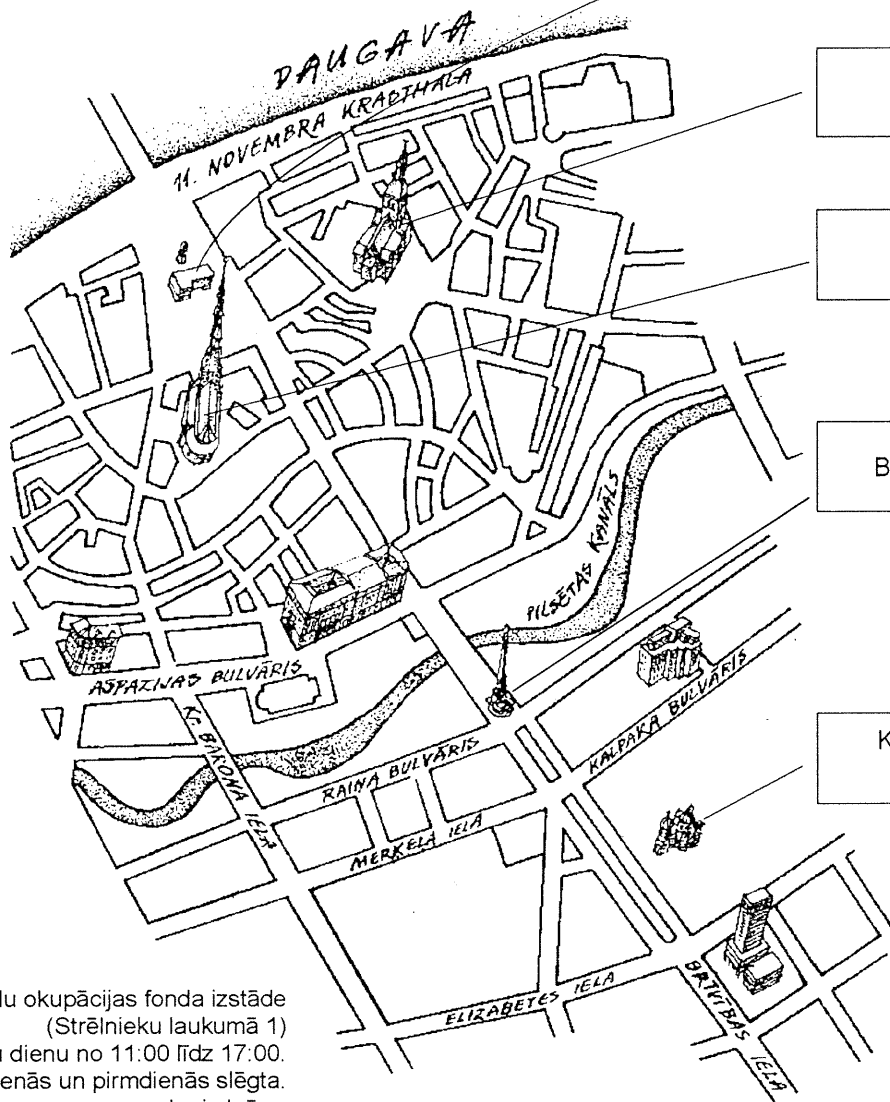
Latvijas 50 gadu
okupācijas muzeja fonds

Doma baznīca

Pētera baznīca

Brīvības piemineklis

Kristus dzimšanas
katedrāle

Latvijas 50 gadu okupācijas fonda izstāde
(Strēlnieku laukumā 1)
apskatāma katru dienu no 11:00 līdz 17:00.
Svētdienās un pirmdienās slēgta.
Ieeja brīva.

OMF grafiskās zīmes autors — Aldis Aleks
Dizains — Laila Herberga
Datorgrafika — Ralfs Berzinskis
Teksti un dzejoļi — Anda Lice